

Pārskats par aptauju “Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība: juridiskās palīdzības sniedzēju viedoklis un pieredze”

No 2025. gada 12. līdz 20. jūnijam tika veikta valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzēju aptauja.

Aptaujas mērķis bija noskaidrot juridiskās palīdzības sniedzēju viedokli par sadarbību ar Tiesu administrāciju (turpmāk – administrācija) un valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņēmējiem, kā arī sistēmas efektivitāti un nepieciešamajiem uzlabojumiem.

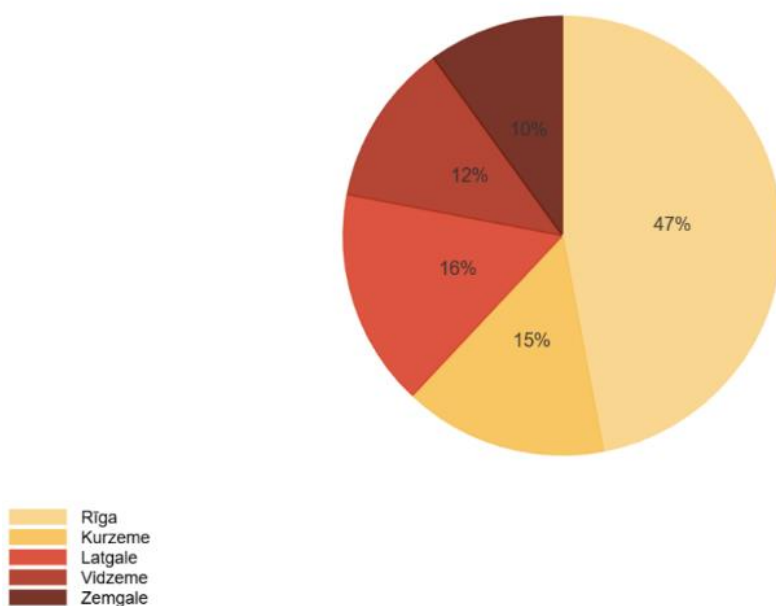
Aptaujas veikšanas brīdī līgumi par juridiskās palīdzības sniegšanu ar administrāciju bija noslēgti ar 97 juridiskās palīdzības sniedzējiem, kuri arī saņēma uzaicinājumu piedalīties aptaujā.

Aptaujas rezultāti liecina, ka no juridiskās palīdzības sniedzējiem, kuri sadarbojas ar administrāciju, 68 jeb 70 % sniedza atbildes, kas norāda uz salīdzinoši augstu iesaistes līmeni un ļauj izdarīt pamatotus secinājumus par sniedzēju viedokļiem un pieredzi.

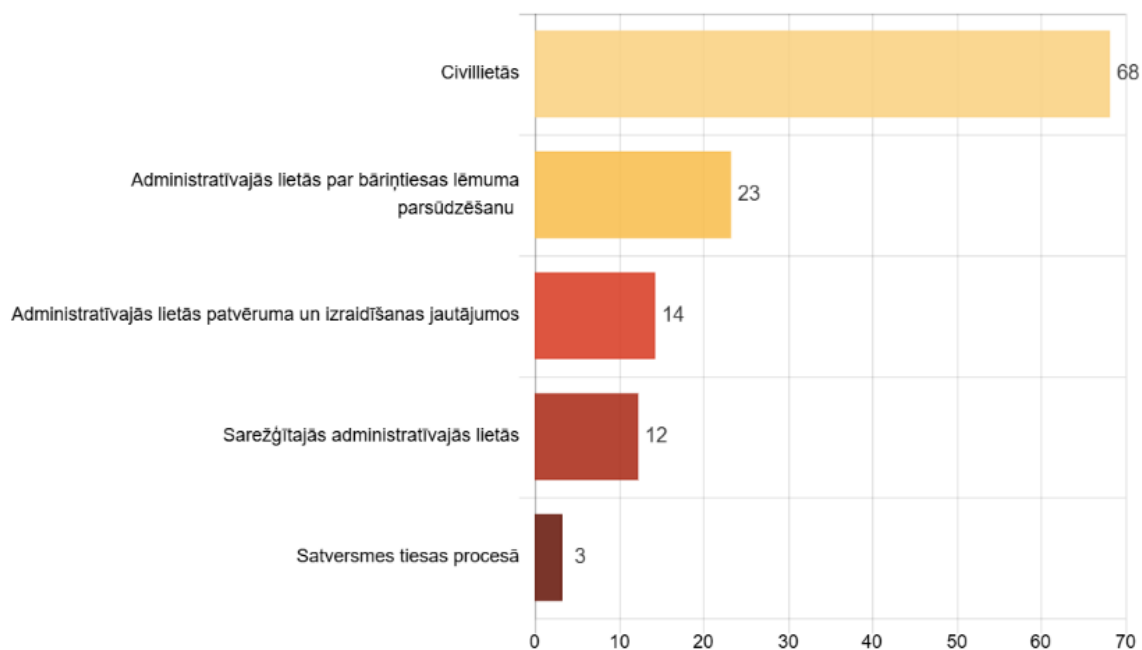
Aptaujāto juridiskās palīdzības sniedzēju profils:

- 53 % juridiskās palīdzības sniedzēju sniedz palīdzību vairāk nekā 10 gadus;
- gandrīz puse (47 %) aptaujāto juridiskās palīdzības sniedzēju nodrošina savu pakalpojumu sniegšanu Rīgā;
- pilnīgi visi aptaujātie sniedzēji nodrošina juridisko palīdzību civillietās, kā arī būtiska daļa sniedz juridisko palīdzību administratīvajās lietās par bāriņtiesas lēmuma pārsūdzēšanu, savukārt vien trīs no aptaujātajiem juridiskās palīdzības sniedzējiem praktizē Satversmes tiesas lietās.

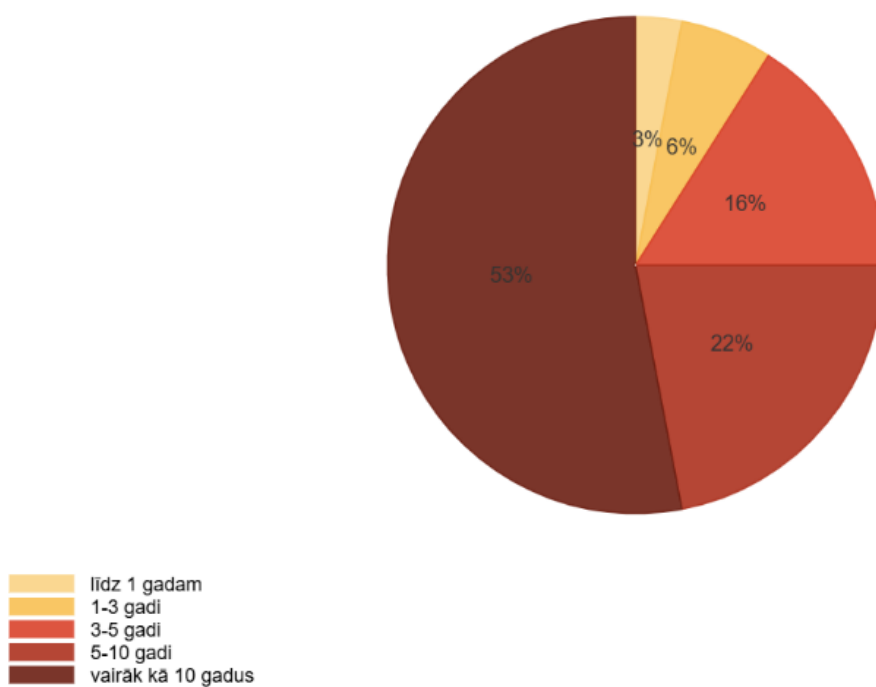
Kurā administratīvajā teritorijā Jūs sniedzat valsts nodrošināto juridisko palīdzību?

Kurās lietu kategorijās Jūs sniežat valsts nodrošināto juridisko palīdzību?

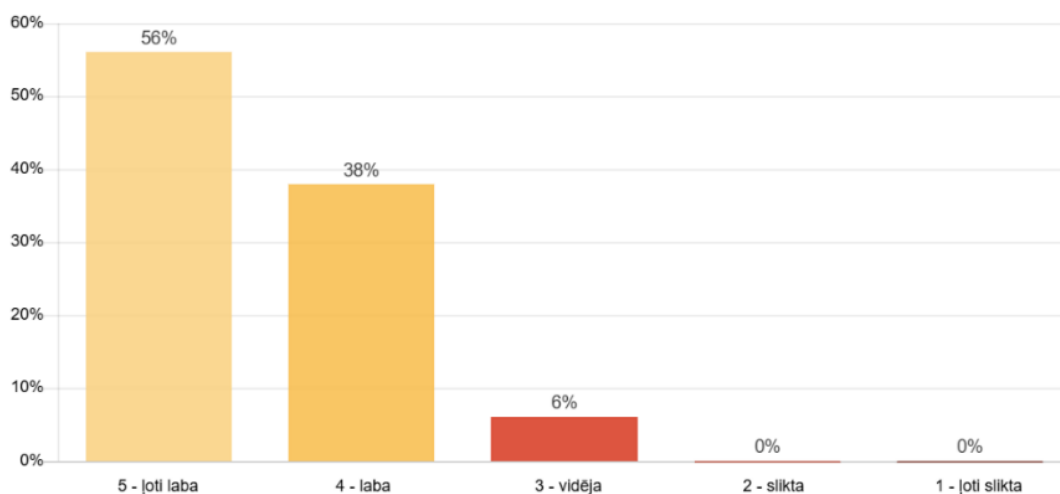
Cik ilgi sniežat valsts nodrošināto juridisko palīdzību?

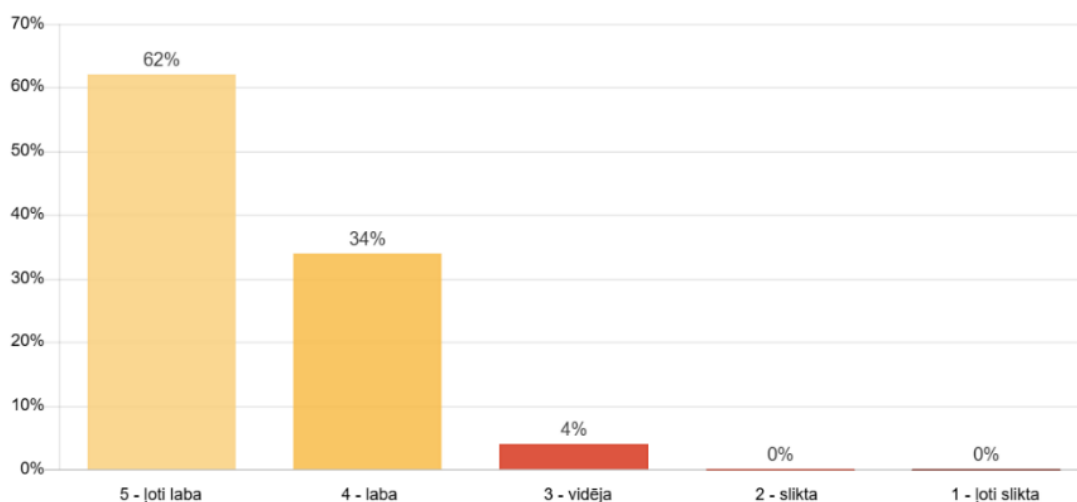
Sadarbība ar administrāciju un juridiskās palīdzības sniegšana

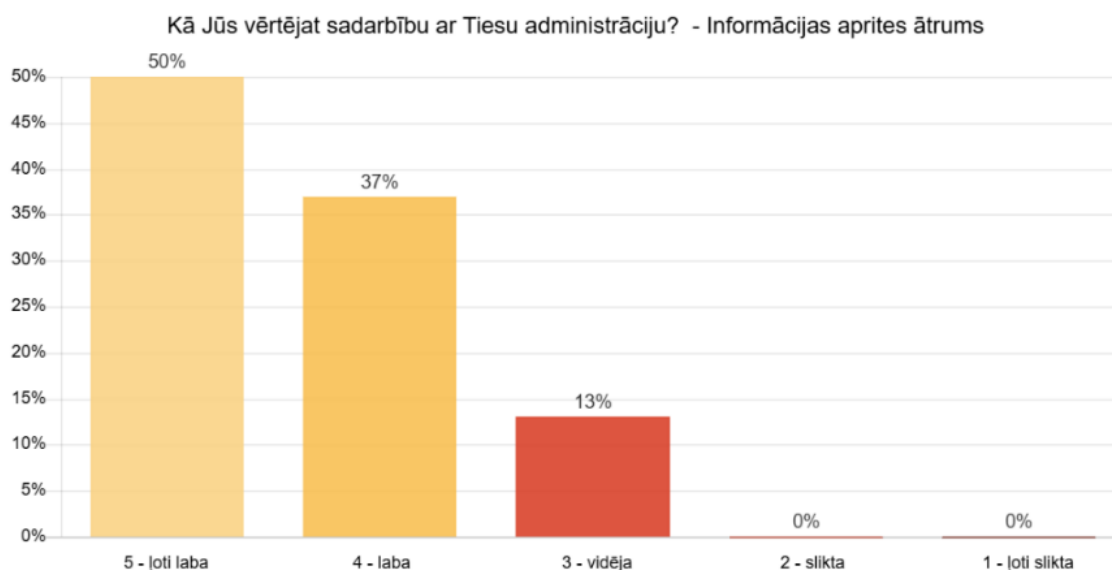
94 % aptaujāto sniedzēju sadarbību ar administrāciju novērtē kā labu vai ļoti labu. Visaugstāk novērtēta ir komunikācija (95,6 %) un sasniedzamība (94,1 %). Lielākā daļa aptaujāto norāda, ka sadarbības problēmu ar administrāciju un tās darbiniekiem nav vai arī tās ir nenožīmīgas. Komunikācijā darbinieki tiek raksturoti kā atsaucīgi, profesionāli un zinoši, kā arī norādīts, ka jebkuras neskaidrības tiek atrisinātas sarunu ceļā.

Kā Jūs vērtējat sadarbību ar Tiesu administrāciju? - Sasniedzamība

Kā Jūs vērtējat sadarbību ar Tiesu administrāciju? - Komunikācija

Sadarbība ar juridiskās palīdzības saņēmējiem

Juridiskās palīdzības sniedzēji norāda uz vairākām problēmām, kas būtiski ietekmē palīdzības sniegšanas kvalitāti un efektivitāti. Viena no izplatītākajām ir juridiskās palīdzības saņēmēju nepietiekamā izpratne par pašas palīdzības būtību, apjomu un ierobežojumiem. Bieži vien juridiskās palīdzības saņēmēji uzskata, ka sniedzējam ir jārisina visas viņu dzīves problēmas, arī tās, kas neietilpst valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības ietvaros. Tāpat tiek sagaidīts, ka juridiskās palīdzības sniedzējs darīs visu juridiskās palīdzības saņēmēja vietā.

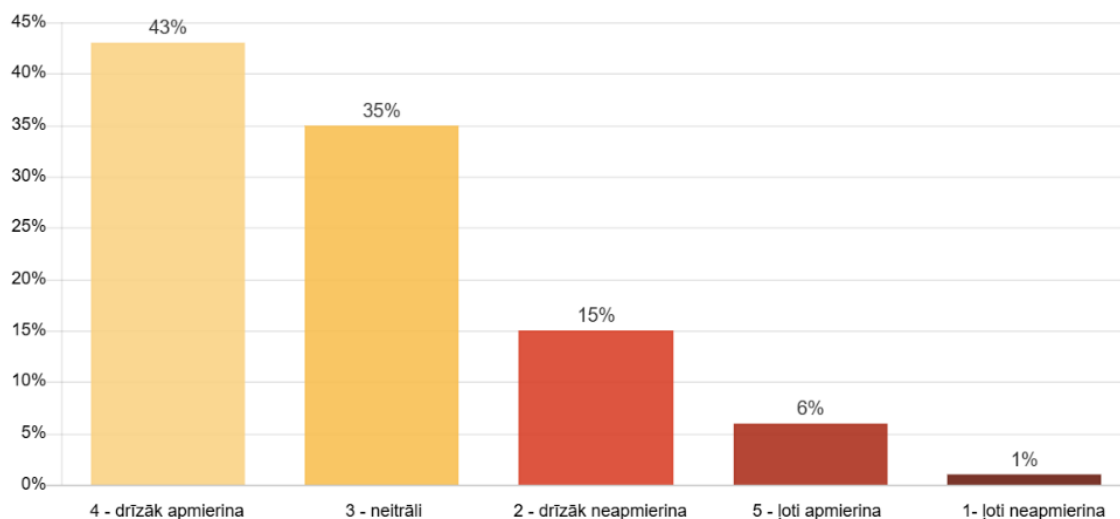
Liela daļa juridiskās palīdzības saņēmēju nespēj sagādāt nepieciešamos dokumentus un pierādījumus, neizprot to nozīmi tiesvedībā, kā arī bieži vien nav informēti par pretējo pusi vai lietas būtību. Daudziem trūkst prasmes rīkoties ar elektroniskajiem dokumentiem, kā arī daudziem nav e-paraksts vai dators, kas apgrūtina saziņu un dokumentu apriti. Tāpat bieži sastopama ir juridiskās palīdzības saņēmēju neorganizētība – viņi kavē vai neierodas uz konsultācijām, nepaziņo par neierašanās iemesliem, kā arī ierodas uz konsultāciju nesagatavojušies.

Aptaujātie sniedzēji vērs uzmanību, ka juridiskās palīdzības saņēmēju vidū pastāv sociālās problēmas, piemēram, zems izglītības līmenis, kā arī pašu juridiskās palīdzības saņēmēju atrašanās dzīves krīzes situācijā, kas vēl vairāk sarežģī sadarbību. Juridiskās palīdzības sniedzējiem nereti nākas pildīt arī mentora vai psihologa lomu, lai vispār varētu uzsākt juridisko darbu. Daļa juridiskās palīdzības saņēmēju neapzinās, ka arī viņiem ir pienākumi, piemēram, savlaicīgi iesniegt dokumentus, informēt par izmaiņām vai sadarboties lietas risināšanā.

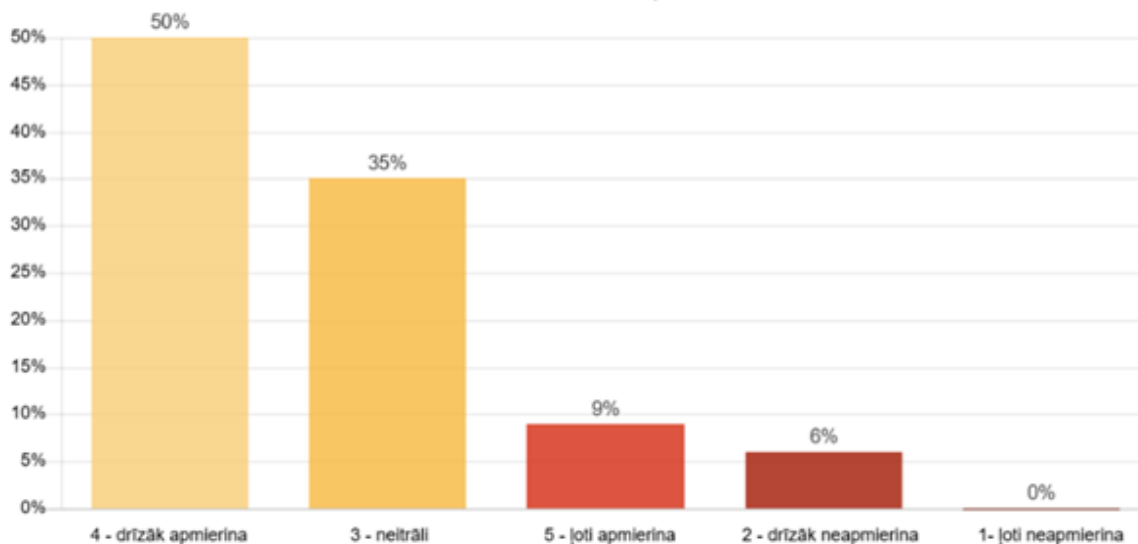
Papildus tam juridiskās palīdzības sniedzēji norāda, ka dažreiz ir spiesti ieguldīt personīgos līdzekļus pierādījumu iegūšanā, jo valsts neapmaksā noteiktus pakalpojumus, piemēram, informācijas pieprasīšanu no valsts reģistriem. Minētie aspekti apgrūtina kvalitatīvas palīdzības sniegšanu.

Lai gan daļa juridiskās palīdzības saņēmēju ir ieinteresēti un sadarbojas, kopumā juridiskās palīdzības sniedzēji norāda uz nepieciešamību uzlabot informētību par to, ka visi nepieciešamie dokumenti ir jāņem līdzi uz konsultāciju, atbildības sajūtu un izpratni par juridiskā procesa būtību. Tas ļautu efektīvāk izmantot valsts resursus un nodrošināt kvalitatīvāku juridisko palīdzību tiem, kam tā patiešām ir nepieciešama.

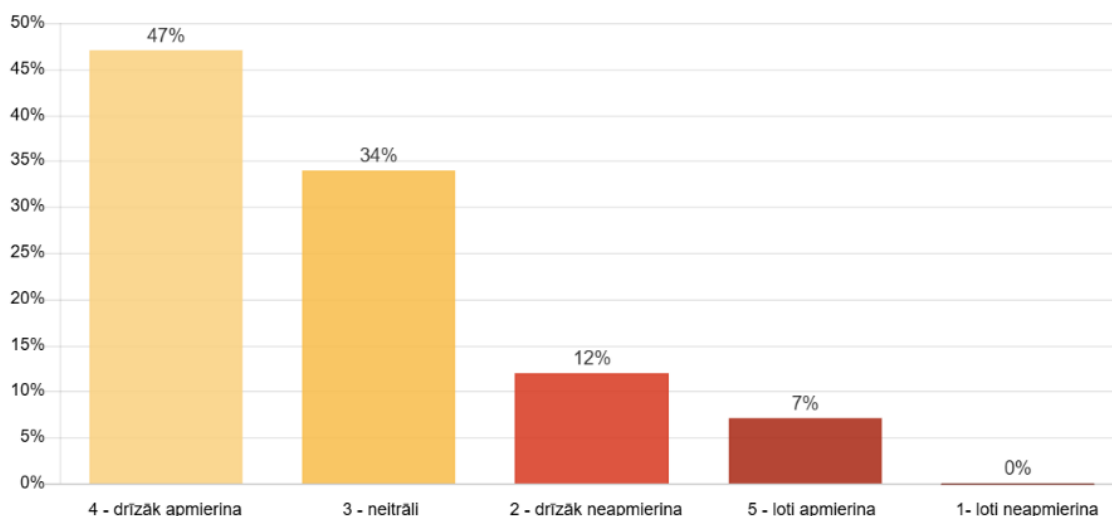
Kā Jūs vērtējat sadarbību ar juridiskās palīdzības saņēmējiem? - Disciplinētība

Kā Jūs vērtējat sadarbību ar juridiskās palīdzības saņēmējiem? - Ieinteresētība lietas virzībā

Kā Jūs vērtējat sadarbību ar juridiskās palīdzības saņēmējiem? - Komunikācija

Juridiskās palīdzības sniegšana

Divas trešdaļas aptaujāto sniedzēju (67 %) uzskata, ka būtisks izaicinājums, sniedzot valsts nodrošināto juridisko palīdzību, ir juridiskās palīdzības sniedzēju līdzatbildība un sadarbība. Daži sniedzēji (13 %) norāda uz tehniskām problēmām valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības reģistra datu sniegšanas un elektroniskās sadarbības tīmekļa vietnē (turpmāk – Ārējais portāls). Savukārt 9 % jeb seši sniedzēji uzskata, ka, sniedzot valsts nodrošināto juridisko palīdzību, ir liels administratīvais slogs.

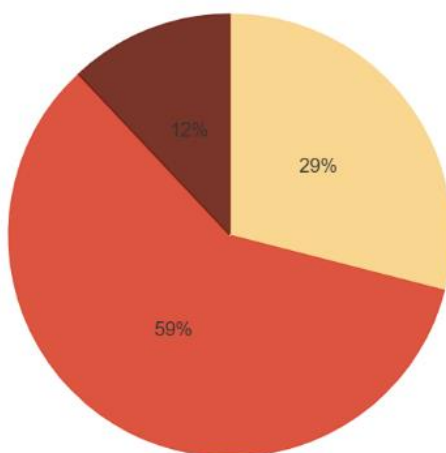
Vairāki sniedzēji uzsvēruši, ka atlīdzība par juridisko palīdzību, īpaši sarežģītās lietās, ir nepietiekama. Darba apjoms bieži vien neatsver saņemto samaksu, kas var ietekmēt motivāciju un pakalpojuma kvalitāti ilgtermiņā. Tāpat sniedzēji norāda, ka juridiskās palīdzības saņēmēji bieži vien ir neizpratnē par dokumentu nepieciešamību atkārtotās konsultācijās. Lai gan juristi iepriekš informē juridiskās palīdzības saņēmējus, rodas pārpratumi, jo juridiskās palīdzības saņēmēji uzskata, ka visi dokumenti jau ir iesniegti administrācijai. Aptaujā izteikts ierosinājums, ka administrācijai būtu jānosūta visi juridiskās palīdzības saņēmēja iesniegtie dokumenti arī sniedzējam vai jāinformē juridiskās palīdzības saņēmējs, ka tie jāņem līdzi uz pirmo tikšanos.

Vienlaikus juridiskās palīdzības sniedzēji, kā apgrūtinājumu kvalitatīvai palīdzības sniegšanai norāda juridiskās palīdzības saņēmēju neprasmī orientēties un darboties elektroniskajā vidē, kas apgrūtina dokumentu apriti un attiecīgi arī sadarbību un saziņu. Tāpat tika norādīts, ka juridiskās palīdzības saņēmējiem trūkst līdzekļu pierādījumu iegūšanai, kas ierobežo viņu iespējas pilnvērtīgi izmantot juridisko palīdzību.

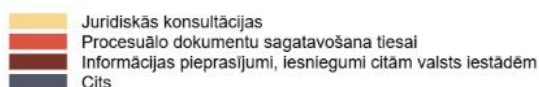
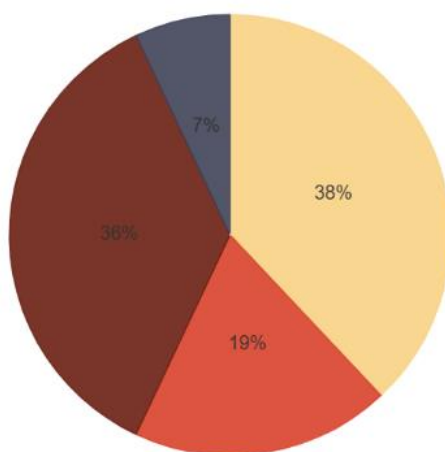
Atbildot uz jautājumu par juridiskās palīdzības sniegšanu ārpus piešķirtā valsts nodrošinātā juridiskās palīdzības apjoma, 59 % no aptaujātajiem sniedzējiem ir norādījuši, ka sniedz juridisko palīdzību “pro bono”, tas nozīmē nesaņemot par to atlīdzību, savukārt 12 %

sniedzēju juridisko palīdzību, kas neietilpst piešķirtajā valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomā, sniedz par atsevišķu samaksu, individuāli vienojoties ar juridiskās palīdzības saņēmēju. Tikmēr 29 % valsts nodrošināto juridisko palīdzību sniedz tikai piešķirtās palīdzības apjoma ietvaros. Nepilni 40 % sniedzēju ir norādījuši, ka papildus piešķirtajam apjomam bez samaksas juridiskās palīdzības saņēmējam sniedz arī juridiskās konsultācijas un gatavo informācijas pieprasījumus citām valsts iestādēm, daļa sniedzēju atzīmējuši, ka ārpus piešķirtā juridiskās palīdzības apjoma sagatavo arī procesuālos dokumentus tiesai. Papildus šiem juridiskās palīdzības veidiem sniedzēji min arī, ka veic izlīguma sarunas, pārstāv tiesā, gatavo līgumus, papildus konsultē pa telefonu un e-pasta sarakstē.

Vai juridisko palīdzību sniežat arī ārpus piešķirtā valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjoma?

Kāda veida juridisko palīdzību visbiežāk sniežat ārpus piešķirtā valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjoma?

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības reģistra datu sniegšanas un elektroniskās sadarbības tīmekļa vietne – Ārējais portāls

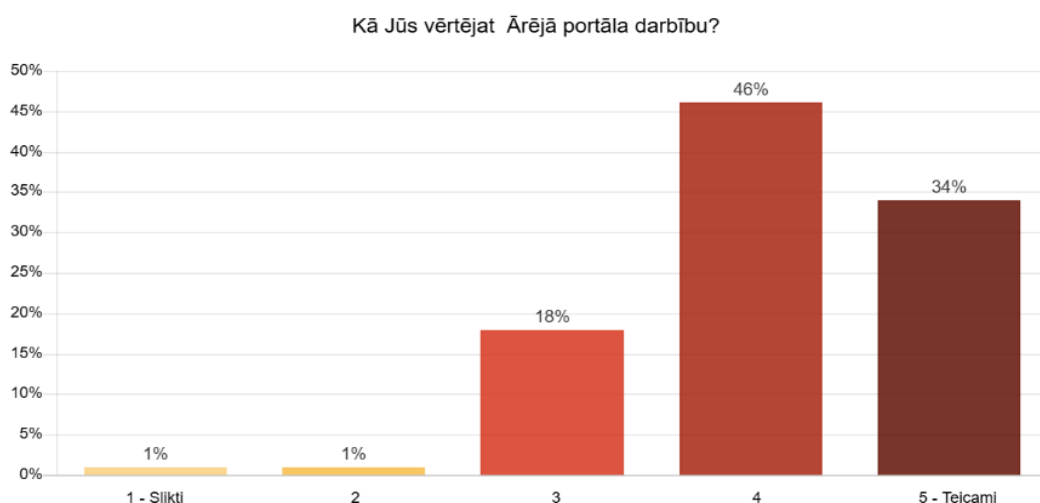
Kopš 2018.gada juridiskās palīdzības sniedzēji izmanto Ārējo portālu, kura mērķis ir efektīva informācijas apmaiņa un sadarbība starp juridiskās palīdzības sniedzējiem un administrāciju. Minēto vietni juridiskās palīdzības sniedzēji izmanto kā rīku, lai varētu elektroniski sazināties ar administrāciju, kā arī tā ļauj apmainīties ar datiem no Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības reģistra. Savukārt kopš 2023. gada paziņojumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu administrācijai iesniedzami tikai elektroniski, izmantojot šo portālu.

Aptaujātie juridiskās palīdzības sniedzēji Ārējā portāla darbību novērtējuši ar atzīmi 4,09 (skalā līdz 5 ballēm). Daļa no aptaujātajiem sniedzējiem ir izteikuši priekšlikumus portāla funkcionalitātes uzlabošanai, piemēram, norādot, ka vēlētos, lai būtu iespēja pievienot PDF dokumentus ar lielāku apjomu, būtu atbalsts citiem attēlu formātiem, ne tikai JPG. Tāpat sniedzēji norādīja, ka būtu nepieciešama iespēja labot vai papildināt kļūdaini iesniegtus paziņojumus¹, paziņojumu saņemšana uz e-pastu gadījumos, kad, apstiprinot piedāvājumu, tiek norīkots cits juridiskās palīdzības sniedzējs, kā arī smart-ID atbalsts pieslēgšanās procesā.

No lietojamības viedokļa juridiskās palīdzības sniedzēji vēlētos, lai lietu sarakstā būtu pievienota papildus informācija par lietas veidu, neatverot katru konkrēto lietu, kā arī atsakoties no konkrētās lietas piedāvājuma, lai būtu iespēja ierakstīt pamatojumu.

Lai uzlabotu portāla darbību kopumā, sniedzēji iesaka sistēmas apkopi veikt nakts stundās, nevis darba laikā, kā arī integrēt e-lietas noslodzes kalendāru Ārējā portālā.

Juridiskās palīdzības sniedzēji norāda, ka kopumā portāla darbība apmierina un vēlētos, lai līdzīga kārtība tiktu ieviesta arī paziņojumu iesniegšanā un apmaksas veikšanā par juridiskās palīdzības sniegšanu krimināllietās.

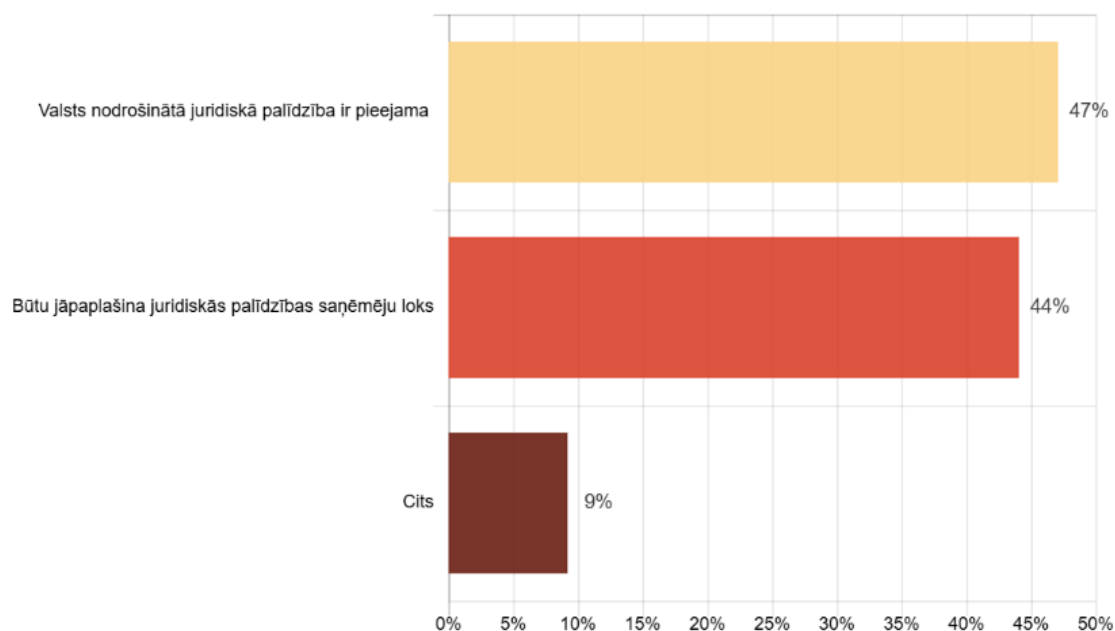
¹ Šeit sniedzēji domājuši ļaut labot paziņojumus pēc tam, kad tas jau ir iesniegts administrācijā, bet pirms administrācija veikusi tā apstrādi - apmaksu vai arī atgriežusi precizēšanai

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieejamība

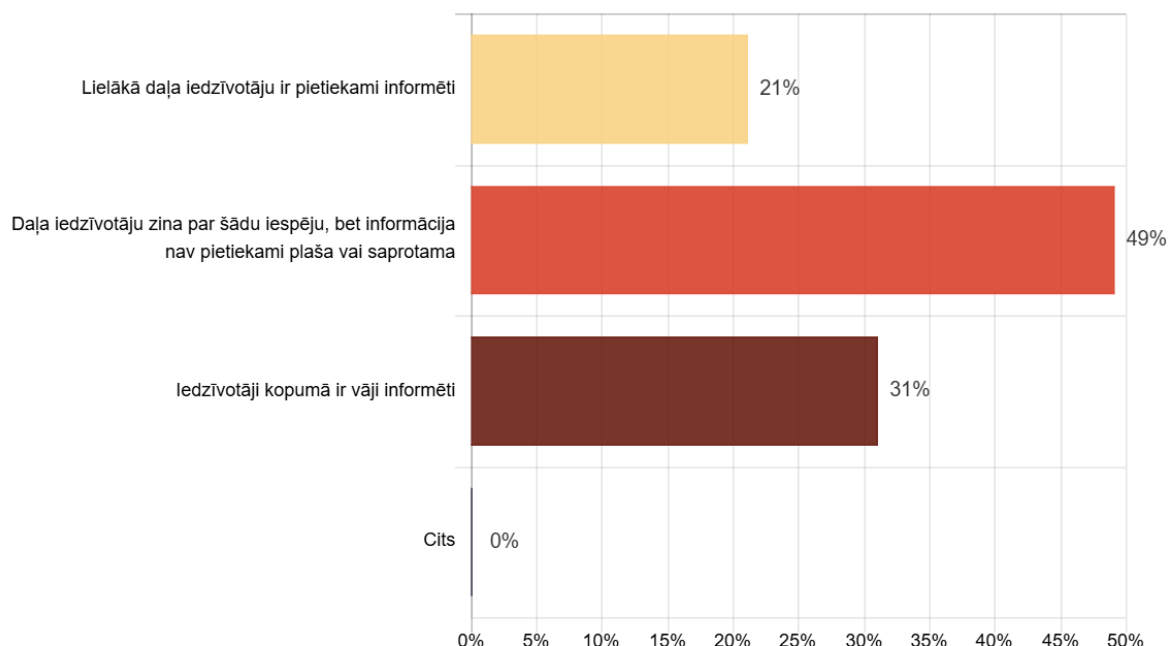
47 % aptaujāto sniedzēju uzskata, ka juridiskā palīdzība iedzīvotājiem ir pietiekami pieejama, taču gandrīz tikpat liela daļa (44 %) uzskata, ka juridiskās palīdzības saņēmēju loks būtu jāpaplašina un valsts garantētā juridiskā palīdzība būtu jānodrošina lielākam iedzīvotāju skaitam. Puse aptaujāto juridiskās palīdzības sniedzēju (49 %) uzskata, ka informācija par iespēju saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību nav pietiekami plaša vai saprotama. To, ka iedzīvotāji ir pietiekami informēti uzskata 21 % sniedzēju, savukārt 31 % domā, ka iedzīvotāji ir vāji informēti par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām.

Juridiskās palīdzības sniedzēji norāda, ka būtu jāparedz iespējas saņemt palīdzību ar līdzmaksājumu tām sabiedrības grupām, kuras nevar iegūt trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statusu pilnīgam atbrīvojumam no samaksas par juridisko palīdzību. Tāpat juridiskās palīdzības sniedzēji ierosina paplašināt palīdzības saņemšanas veidus, piemēram, paredzot attālinātas konsultācijas un dokumentu sagatavošanu, kā arī jāpaplašina apmaksājamo dokumentu veidi, piemēram, paredzot samaksu par iesnieguma sagatavošanu par dokumentu izprasīšanu (pierādījumu iegūšanu), ja juridiskās palīdzības saņēmēja rīcībā nav vajadzīgās informācijas (tā ir nozaudēta vai nav pieejama).

Kāds ir Jūsu viedoklis par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieejamību?

Cik labi, Jūsaprāt, sabiedrība ir informēta par iespēju saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību?

Juridiskās palīdzības sniedzēju izteikto viedokļu un ierosinājumu kopsavilkums

Aptaujas ietvaros juridiskās palīdzības sniedzēju sniegtie priekšlikumi un ierosinājumi iezīmē vairākas nepilnības un uzlabojumu iespējas, kas būtu izvērtējamas, pilnveidojot valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmu:

1. Atlīdzības palielināšana juridiskās palīdzības sniedzējiem

- Atlīdzība ir neatbilstoša ieguldītajam laikam un darbam.
- Nepietiekama samaksa par:
 - tiesas sēdēm (ierosinājums maksāt par pilnām stundām, nevis pusstundu, kā tas ir šobrīd);
 - iepazīšanos ar lietas materiāliem (tiek apmaksāts tikai 1x, pat ja materiāli papildināti);
 - audio protokolu noklausīšanos (vispār netiek apmaksāta).
- Ierosinājums: pārskatīt atlīdzības apmērus un noteikt samaksu, kas atbilst reālajam laika patēriņam.
- Pozīcijas “ceļa izdevumi” ietvaros veikt samaksu arī par iebraukšanas maksu Jūrmalā

2. Pakalpojumu klāsta paplašināšana

- Papildināt veidus, kuros piešķirama juridiskā palīdzība, ar juridisko palīdzību administratīvo pārkāpumu lietās un pieteikuma sastādīšanā Eiropas Cilvēktiesību tiesai;

- Papildināt apmaksājamo dokumentu klāstu ar procesuālo dokumentu “advokāta pieprasījums pierādījumu iegūšanai”;
- Nodrošināt papildus atbalsta servisu (asistentus vai atbalsta personas) klientiem ar īpašām vajadzībām (vecāka gadagājuma cilvēki, personas ar veselības problēmām u.c.).

3. Normatīvā regulējuma uzlabošana

Piešķirt juridisko palīdzību bez mantiskā stāvokļa izvērtēšanas gadījumos, kad ir tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

4. Apmācības un profesionālā pilnveide

- Rīkot apmācības:
 - juridiskās palīdzības kvalitātes uzlabošanai;
 - darbam ar e-lietām.

5. Informēšanas uzlabošana

Turpināt informēšanas pasākumu īstenošanu, stiprināt sadarbību ar sociālajiem dienestiem, jo viņiem ir būtiska loma iedzīvotāju informēšanā par juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām.

6. Administratīvā procesa uzlabošana

- Uzlabot paziņojumu apstrādes un lēmumu pieņemšanas ātrumu;
- Vienkāršot un paātrināt dokumentu apriti.

7. Arējā portāla uzlabošana

- Palielināt atļauto PDF dokumentu apjomu un nodrošināt atbalstu citiem attēlu formātiem (ne tikai JPG);
- Ieviest iespēju labot vai papildināt kļūdaini iesniegtus paziņojumus;
- Nodrošināt paziņojumu saņemšanu uz e-pastu, ja piedāvājums tiek apstiprināts citam sniedzējam;
- Ieviest Smart-ID atbalstu pieslēgšanās procesā;
- Lietu sarakstā pievienot informāciju par lietas veidu, lai nav jāatver katra lieta atsevišķi;
- Nodrošināt iespēju norādīt pamatojumu, atsakoties no lietas piedāvājuma;
- Veikt sistēmas apkopi nakts stundās, nevis darba laikā;
- Integrēt e-lietas noslodzes kalendāru;
- Ieviest līdzīgu kārtību arī paziņojumu iesniegšanai un apmaksai par juridiskās palīdzības sniegšanu krimināllietās.

Secinājumi par aptaujā sniegtajiem priekšlikumiem

Juridiskās palīdzības sniedzēji kopumā ir apmierināti ar juridiskās palīdzības sistēmu un izsaka pateicību par sadarbību.

Iepazīstoties ar juridiskās palīdzības sniedzēju izteikto viedokli un priekšlikumiem, secināms, ka tie ir ļoti nozīmīgi un sniedz ieguldījumu juridiskās palīdzības sistēmas pilnveidē. Ierosinājumi atspoguļo praktiskas problēmas, kā arī palīdz identificēt būtiskākās problēmas un iespējamās risinājumus, kas var uzlabot gan juridiskās palīdzības sniedzēju darba apstākļus, gan klientu piekļuvi kvalitatīvai palīdzībai. Visi ierosinājumi tiks rūpīgi izvērtēti un ņemti vērā, strādājot pie sistēmas uzlabošanas un normatīvā regulējuma pilnveides.

Šobrīd notiek darbs pie Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības reģistra uzlabojumiem, kā arī pie Ārējā portāla darba vides pārcelšanas uz e-lietas sistēmu, kas ļaus pakāpeniski ieviest juridiskās palīdzības sniedzēju izteiktos ieteikumus. Tāpat e-lietas projekta ietvaros tiek izstrādāta iespēja elektroniski iesniegt paziņojumus arī krimināllietās, kas būtiski atvieglos procesu un uzlabos dokumentu apriti.

Savukārt attiecībā uz samaksas jautājumu juridiskās palīdzības sniedzēju ieteikumi jau ir tikuši izvērtēti un, ņemot vērā pieejamos budžeta līdzekļus, 2024. gadā tika palielināts valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksas apmērs atsevišķās pozīcijās.

Juridiskās palīdzības sniedzēju ieteikumi liecina par nepieciešamību paplašināt personu loku, kam ir tiesības saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību, paredzot iespēju palīdzību saņemt ar līdzmaksājumu tām sabiedrības grupām, kuras nevar iegūt trūcīgas vai maznodrošinātas personas statusu. Vienlaikus juridiskās palīdzības sniedzēji iesaka paplašināt apmaksājamo dokumentu klāstu, tostarp paredzot samaksu par dokumentu izprasīšanu gadījumos, kad juridiskās palīdzības sniedzējam nav pieejama nepieciešamā informācija.

Juridiskās palīdzības sniedzēju ieteikumi par personu loka paplašināšanu un apmaksājamo pakalpojumu klāsta paplašināšanu ir vērtīgi un vērā ņemami, turpinot diskusijas ar politikas veidotājiem par ieviešanas nepieciešamību.